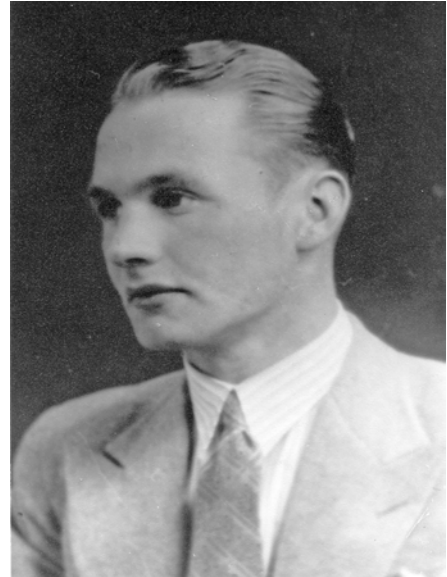

Otto Hogstad: Fange nr. 9709 - Steinkjersannan, fange nr. 1530 - Falstad, fange nr. 10889 - Grini

Av Olav Hogstad

Natten til 9. april 1940 gikk krysseren «Admiral Hipper» og fire jagere inn i Trondheimsfjorden. Grytidlig om morgenen ankret to skip opp innenfor Munkholmen, og tropper ble satt i land i Ravnkloa. Tyske patruljer og maskingeværposter ble raskt plassert ved offentlige bygninger og sentrale steder. Trondheim ble erobret uten motstand, og den norske militære ledelsen forlot byen.

Dette er historien om en av mange nordmenn som satt i tysk fangenskap i krigsårene, Otto Hogstad, min onkel. Det som gjør historien noe forskjellig fra andres, er at en vesentlig del av fortellingen er basert på brev som ble skrevet i fangetiden. Brevene fra Falstad fangeleir ble sendt på ordinært vis, etter gjennomgått sensur. På Grini fangeleir var Otto blant dem som skulle sendes til Tyskland, og var derfor underlagt strengere betingelser enn andre fanger og hadde ikke mulighet til noen form for korrespondanse. Brevene fra Grini bestod derfor av små lapper av toalettpapir eller annet papir han fikk tak på. Disse lappene ble smuglet ut via medfanger som hadde større bevegelsesfrihet og sendt videre til familiemedlemmer som drev Zion pleiehjem på Brøsetflata, Strinda (Se Årbok for Strinda historielag 2002). Tilsvarende ble små pakker smuglet inn i leiren. Lappene fra Otto

Otto Anæus Hogstad, var født 13. desember 1908 på Kvammen vestre (bruk fraskilt fra Leira) og vokste opp på Brøsetflata, Strinda. Han var 20 år da foreldrene i 1929 kjøpte Wifstad på Brøsetflata. I 1939 ble et nytt hus, senere kalt «Zion», satt opp samme sted med god hjelp av Otto som hadde utdannet seg som murer og drev egen bygningsforretning. Her bodde foreldrene og tre av hans søstre som sammen drev Zion pleiehjem. Bildet viser Otto rundt 20 år gammel.

ble tatt vare på av hans søster Sigfrid, som i 2004 ga dem til meg.

Bortsett fra minimal retting av ortografi og grammatiske feil, er teksten identisk med den originale. Svært private utsagn er imidlertid utelatt.

9. april – 4. mai 1940

Blant de mange som hadde tatt turen til Ravnkloa for å se hva som skjedde, var Otto Hogstad og hans kamerat Bjarne (etternavn ukjent). I et skriv (Hogstad 1991) til sitt barnebarn Ole Anders, skriver Otto: «Tyske tropper med oppsatte mitraljøser i Ravnkloa møtte oss da vi kom for å beskue okkupasjonsmakten den 9. april 1940. Om kvelden fikk vi over radio høre mobiliseringsordre for de norske tropper om å melde oss straks til vårt regiment som for meg var Feltartilleriregiment nr. 3.» (Senere betegnet A.R. 3.)

Sammen med Bjarne gikk Otto på ski i råtten vårsnø om kvelden (trolig 13. april) via Jonsvatnet og Klæbu med Hegra festning¹ som mål. Festningen var imidlertid omringet av tyske soldater, og ferden gikk derfor videre østover. Etter tre døgn passerte de to skiløperne svenskegrensen hvor de kom i kontakt med norske flyktninger, blant andre flere jøder, som holdt til i en teltleir. Etter ytterligere fire døgn på ski meldte de seg for lensmann Sul, på gården Sul i Verdalen 20. april. Etter å ha avlagt ed og troskap for Konge og Fedreland ble de sammen med andre kjørt til Kvam ved Snåsavatnet. Dagen etter ble Otto og Bjarne uttatt til mitraljøsebetjening og

1. Den 12. april sendte tyskerne en patrulje på 10 mann til Hegra, 15. april kom de med en større styrke med mitraljøser og kanoner. Hegra festning holdt stand til 5. mai.

ordonnans, og skikompaniet som Otto tilhørte, forflyttet seg noe sørover og dannet front i 11 døgn. «Ved et militærdepot i Snåsa ble Bjarne og jeg uttatt til skarpskyttere (pga tidligere erfaring fra jakt). I hvite drakter og fullt utstyr forflyttet vi oss om nettene på ski og gikk ofte på nesen i snøen med ryggsekk og Krag'en deisende over hodet.»

Otto i militæruniform.

De to karene ble senere innlemmet i Mitraljøsekompaniet og havnet utenfor Steinkjer hvor de skulle avhjelpe retretene av engelske soldater som holdt til i området. Steinkjer ble nærmest jevnet med jorda av tyske bombefly 21. april 1940.² På grunn av tyske fly som fløy lavt over området, ble det gitt forbud mot å skyte mot flyene. Men vi «opplevde det største blået vi noen gang har sett da Steinkjer ble bombet.» Derfra ble de beordret til Kne Meieri i Snåsa og innkvartert på en låve for deretter å slå seg

2. Snåsa jernbanestasjon ble bombet samme ettermiddag.

Bataljon III/I.R. 13 og alliertes retrett

Til omtrent samme tid og sted skjedde følgende (hentet fra Roger Rein 1990: *Krigsvåren*):

Onsdag 10. april. I Steinkjer er mobiliseringen preget av forvirring etter at generalmajor Laurantzon kvelden før trakk tilbake mobiliseringsordren og ga ordre om at det ikke skulle kjempes mot tyskerne.

Torsdag 11. april. Det nordtrønderske hovedkvarter er forlagt på gården Grøtan (Kvam). Det sattes på å legge en sperre nord for Steinkjer. En framskutt avdeling av Trøndelag Dragonregiment (D.R.3) holder veg- og jernbanebro i Verdal.

Søndag 14. april. Ved 21-tida om kvelden kom krysserne "Glasgow" og "Sheffield" og landsatte 350 marinesoldater i Namsos og Bangsund. Det kommer melding fra major Halvdan Sundlo i Mosjøen om at bataljonen I/I.R. 14 er stilt til disposisjon for Nord-Trøndelag.

Lørdag 20. april. Tyske Stukas og Heinkel-fly lastet med brann- og sprengbomber setter Namsos i brann.

Søndag 21. april. Første trefning mellom norske og tyske styrker i Nord-Trøndelag skjer ved Verdal bro tidlig om morgenen. D.R.3 forsvarer stillingen lenge, men har dårlig ryggdekning fra nord. Steinkjer evakueres og tyske bombefly slipper spreng- og brannbomber. 300 av 400 eiendommer brant opp.

Mandag 22. april. Engelske styrker trekker seg ut av Steinkjer, en tysk styrke går inn i byen. Grong: kraftige bombeangrep av 4 bombefly og skyting fra 2 jagerfly, forbud mot å skyte på flyene. På Stod har D.R.3s forskjellige avdelinger opprettet flere stillinger i bygda; tar sikte på å stoppe tyskerne like nord for Steinkjer.

Tirsdag 23. april. Tysk styrke på 800 mann i Steinkjer. På Fossem angripes D.R.3 av 13. kompani bergjegerdivisjon; de norske trekker seg tilbake over brua (som sprenges om kvelden) ved Sunnan.

Onsdag 24. april. På Binde kjemper D.R.3 mot en tysk styrke. På Kvam finner II/I.R.3 stillingen for utsatt og trekker seg tilbake.

Lørdag 27. april. Ordre fra England om å evakuere allierte styrker raskest mulig; instruks om ikke å underrette de norske styrkene om evakueringsordren.

Søndag 28. april. Franske og engelske styrker begynner å forberede retretten. Nordmennene får ikke kjennskap til planen.

Onsdag 1. mai. Oberst Getz tror fortsatt at de allierte står ved sine planer. III/I.R.3, som ligger i Kvam, skal undersøke muligheten for raskt å kunne trekkes på østsiden av Snåsavatnet for å brukes i Stod-avsnittet.

Torsdag 2. mai. I Snåsa mottar nordmennene melding om at franske styrker skal forlate Namsos. På Kvam forbereder de to bataljonene II og III/I.R.13 seg på å dra til Snåsa og deretter til Stod for å inngå i det norsk-allierte angrepet sørover.

Fredag 3. mai. De siste allierte soldatene forlater Namsos. På Formofoss har oberst Getz og oberst Wettre møte med fylkesmann Haakon Five; slaget anses tapt etter de alliertes uventete retrett.

ned ved nordvest-siden av Snåsavatnet. Tyske fly bombet nå etter vegen for å hefte den engelske troppen. Andre fly fløy lavt ned mot vannet; «*selv om vi ikke hadde fått ordre, pepret vi dem med mitraljøser.*»

«*Vi opplevde i denne tid ikke så meget av krigens gru, men engelske tropper*

*gjorde oss et pek med å trekke seg ut av linjen hvor de hadde en del falne... Vi ble videre beordret til ca. 7 km retrett om natten. Der satte vi oss fast i nye stillinger som vi ikke fikk holde i mange dager da oberst Getz erklærte våpenhvile den 4.5. 1940 for I.R. 13.*¹ Her oppe ved

1. InfanteriRegiment nr. 13

Snåsavatnet er det visst få norske som er falt.»

Interneringen

De nordtrønderske soldatene la ned sine våpen lørdag den 4. mai 1940. Kompaniet på ca. 300 mann marsjerte til Steinkjer og ble innkvartert på en skole. «*De av oss som nektet å delta i vegarbeide med lønn i 14 dager og deretter bli fri, måtte rydde og rengjøre de norske militærbrakkene i Steinkjer.*»

Fra brev hjem til sin søster Sigfrid, datert 17. mai 1940: «*Fra: Otto Hogstad, I. R. 13 Skikompaniet, Steinkjærssannan (Binde). Vårt kompani er nå forflyttet nordover til Stod, 17 km fra Steinkjer. Ligger på et forsamlingshus hvor vi steller oss på beste måte. For min arbeidsvilje har jeg fått jobb som bas, og setter nå troppene i arbeid.*»

Bevegelsesfriheten var knapp. De internererte fikk gå fritt omkring innenfor en radius på ca. 60 meter rundt forsamlingshuset. Bare to mann fikk samtidig gå til meieriet og butikken for å handle. Soldater som forlot sine avdelinger uten tillatelse, ble betraktet som desertører og skulle derfor straffes etter tysk krigslov.

I brev av 23. mai ber Otto (fange nr. 9709) Sigfrid hilse «*mamma og pappa fra en av de to sønnene som er lenket til Nord-Norge.*» Ottos yngre bror Arne var stasjonert i Gratangen ved Narvik i

en håpløs kamp mot spesialtrente østerrikske soldater fra Fjelljegerbataljonen.

I tida før mobiliseringen hadde Otto forskjellige arbeidsoppgaver som brått ble avbrutt. Han hadde arbeidsgiveransvar og visste lite om arbeidskarene hans fortsatt hadde arbeid og om de fikk lønn. Sigfrid ble derfor anmodet om: «*Be pappa om å snakke med Lensmann Dalbach eller ingeniør Klingenberg om de vil tale min sak for den tyske Kommandant i Trondhjem så jeg kan få hjemreise-tillatelse for å igangsette mitt arbeide som jeg drog i fra halvferdig.*»

Fra brev datert 30. mai 1940: «*Her fra Binde reiser det i dag 35 mann, alle er jordbrukere. De er de første av min arbeidsgjeng på 113 mann. Fra i dag er jeg uttatt som kokk da 2 reiser hjem. Her oppe får en gjøre litt av hvert.*»

«*I hele 14 dager har vi blitt lovet at om et par dager skal vi få reise hjem: men vi har jo våre tvil for de trenger stadig arbeidsstyrker...Nu kom nettopp en lang orm fra Frøya springende og sa at nu skal vi igjen få reise hjem.*»

Etter Steinkjersannan

Otto forteller: «*Da jeg kom hjem var det lite å gjøre i min bransje. Jeg fikk forespørsel om å mure opp Dovrepeiser. Jeg fikk etter hvert nok å gjøre og ble kjent som peismurer... En murmester tvang meg via en tysk offiser å mure en stor peisanretning på Marinen. Etter denne jobben fikk jeg kontakt med arkitekt*

«Trollstua», mars – april 1942. Hytta ligger noen 10-talls meter fra Løkstadbukta, Væresaunet, på vestsiden av Jonsvatnet, og ble bygget i 1940-41. Illegalt utstyr ble fraktet opp til hytta i lesket kalk – kalken ble deretter brukt til utvendig puss. Otto solgte hytta etter frigjøringen. Hytta står fortsatt og går under navnet "Hogstahytta". Forfatteren sitter mellom de to damene. Foto: Otto Hogstad.

Tycho Castberg med oppdrag utenbys. Jeg bygde meg nå en hytte ved Jonsvatnet som fikk navnet Trollstua.»

«En av mine venner, Brodtkorb Daniel-sen var ofte med til hytta og jeg kom i 1942 i kontakt med en illegal virksomhet. Hytta ble nå et møtested når karene, ca. 5 mann, kom fra Sverige for oppdrag fra engelske og den Norske Overvåkingsavdeling. Jeg fikk beskjed når de var kommet eller var på veg til hytta, og måtte sørge for mat. Utstyr, penger og rasjoneringskort hadde de nok av. Stengun (maskinpistol) hentet jeg om natten etter telefonmøte med en kar som stilte i

sort kappe. Utstyret var godt pakket vanntett og ble fraktet til hytta i lesket kalk i tønne. Kalken brukte jeg og pusset hytta utvendig. Min sjåfør J. H. ble mistenksom og nektet å kjøre mer. Oppdragene karene hadde fikk jeg aldri vite om, unntatt det siste som jeg fikk høre da jeg ble arrestert.»

Oppdraget er beskrevet i Idar Linds bok. «Det var Rinnan som var målet for gruppa på sju eller åtte som venta i Landstads vei om kvelden 7. oktober (1943). Tre av dem var sendte over grensa frå Sverige i lag med ein fjerdemann. Resten var lokale Milorg-menn som var meir enn

villige til å vera med på å «overføre angiverne Rinnan og Grande fra den jordske tilstand til de hinsidige», ifølge ein av deltakarene.

Skygging av Henry Rinnan hadde vist at sjøl om han levde eit uregelmessig liv, kjørte han som oftast heim til fast tid omkring klokka halv ni. Oppdraget var å kidnappe, forhøre og så likvidere landsvikaren. I skottvekslinga som oppsto, vart ein av angriparane såra av kuler fra maskinpistolen til Karl Dolmen, mens Dolmen sjøl fekk alvorlige skadar i magen. Henry Rinnan vart ikkje treft. Etterpå var han overbevist om at det var lokale kommunistar som sto bak aksjonen, noko som sette fart i arbeidet med å rulle opp det som var igjen av den venstreorienterte motstandsørsla.» (Lind 2011, s. 159).

Rinnan regnes som den farligste motstander den illegale bevegelsen har i Trøndelag og Nord-Norge, og det blir bestemt både fra kommunistisk og nasjonalt hold at det er nødvendig å skaffe Rinnan av dage. Britene kalte slike likvidasjoner for «rat-hunting». I dette tilfelle var ordrene fra Stockholm uklare. LARKs menn skulle enten ta livet av Rinnan eller føre ham levende over til Sverige (Flyum & Slettebak Wangen 2007).

Allerede i 1941 begynte de britiske myndigheter å forberede en invasjon i Nordland, og flere grupper ble sendt inn til Nordland og Trøndelag som ledd i

forberedelsene. LARK var kodenavnet for den gruppen som ble sendt til Trondheim. Denne gruppen utviklet seg til å bli hovedorganisasjonen for det britiske Special Operations Executive (SOE) i Trøndelag. Det ble LARK som sto for ledelsen av milorg i Trøndelag (Gjems-Onstad 1990).

Det var imidlertid ikke bare agentnettverket LARK som jaget «rotter» på denne tiden. Også trønderkommunistene forsøkte å likvidere ham. Slik skildres ovenstående oppdrag i Flyum & Slettebak Wangen (2007), s. 169:

«Trondheim, 7. oktober 1943. Det er en regnfull og svart høstkveld. «Rottejeerne» fra Sverige har allerede i flere dager hatt Rinnans privathus i Landstads vei 1 under oppsikt og har konstateret at han med sin bil kommer nokså regelmessig hjem mellom klokken 20 og 21 hver kveld.

Denne kvelden ankommer Rinnan sammen med sin venn og nærmeste medarbeider Karl Dolmen til Landstads vei ved nitiden. Mennene står klare utenfor. De har for anledningen to biler med seg, slik at de kan komme fra stedet hurtig hvis det blir nødvendig.

I det samme Rinnan stopper bilen, ber han Dolmen bli sittende et lite øyeblikk. Han skal bare gi sin hustru en beskjed, slik at hun ikke venter med aftensmaten. Han skal nemlig tilbake til kontoret.

Idet han går ut av bilen, oppdager han at seks mann står bare noen få meter fra den. Han forstår hva som er i gjære og regner også med at han kun har en liten sjanse til å komme unna. Uten å ta øynene fra mennene ved havegrinden sier han høyt til Dolmen: «Bli for all del sittende i ro i bilen til jeg kommer tilbake, jeg blir lynende snar». Dermed drar han sin uunnværlige 7,65 mm Walter-pistol og begynner å gå imot dem. Høyre hånd er klar til skudd.

Attentatmennene blir så forbauset over Rinnans frekkhet at ingen summer seg før han har nådd forbi klyngen og langt inn i havegangen til sitt hus. Nå tør de ikke skyte på grunn av at de har Dolmen i ryggen og er redde for å bli beskutt bakfra. Uten at et eneste skudd er løsnet, går de sakte nedover Bjørnsons gate – et kvartal unna.

Rinnan er som et lyn inne i huset, henter en maskinpistol og stormer ut. Til sin forskrekkelse oppdager han at Dolmen er borte. Han blir stående rådløs et sekund. Plutselig braker flere pistolskudd lenger ned i gaten. Han hører Dolmen rope: «Bjarne, hjelp, jeg er truffet!». Rinnan springer nedover og banner så det lyser over Dolmens uforsiktighet. Men da han har Dolmen mellom seg og sine motstandere, tør han ikke skyte.»

«Rottejegerne» hadde, med ett unntak, forlatt Trondheim. I stedet for å forlate Trondheim sammen med de andre, ble en igjen, og han havnet på fylla. På et

nachspiel «underholdt han andre ved å stå på hendene på festbordet. Og idet han gikk opp på hendene, ramlet Colt-pistolen hans ut av lomma. Dessverre for ham var festverten Abwehr-agenten Erling Bie. Han var en av den tyske militære etterretningens beste agenter og ringte øyeblikkelig til sin sjef Helmut Jaspersen, som igjen varslet Gestapo...Etter dette innleder tyskerne «Aksjon Nidaros». Larks og Milorgs agentverk rulles opp og over 600 personer blir arrestert.» (Flyum & Slettebak Wangen (2007), s.184).

Det Otto fikk vite under forhøret, var følgende: «*Milorggruppen hadde fått i oppdrag å arrestere Rinnan og føre ham til Sverige. Oktober 1943 kom de til hytta for oppdraget. Angrepet på Rinnan skjedde ved hans hovedkvarter i Jonsvannsveien. Milorggruppen kom på skuddhold av Rinnan den 7. oktober om kvelden, men lot være å skyte da ordren var at Rinnan skulle fanges levende. Dette var en feilvurdering og Rinnan kom seg unna. En av gruppens deltagere ble truffet av skudd, men en kamerat fikk ham unna. En av dem, har jeg hørt, ble tatt i Britannia Hotell da han gikk på hendene og mistet sin revolver. Denne karen så jeg senere igjen på Vollan. Saken ble nå etter hvert rullet opp og ved Rinnangjengens besøk på hytta ble grunneieren Løkstad arrestert mens han sto og flådde en kalv. Kalven og Løkstad havnet på Misjonshotellet, og den 27. oktober 1943 ble jeg arrestert på min hybel. Min svoger Olaf Andresen og jeg*

Misjonshotellet, Kongens gate 26, Trondheim, ble i 1940 beslaglagt av tyskerne som benyttet hotellet som hovedkvarter for Gestapo som samarbeidet med Henry Rinnan. Kjelleren ble innrettet med celler hvor mange motstandsfolk ble utsatt for tortur («skjerpet forhør»). Postkort fra 1930-tallet utlånt av Knut L. Vik.

hadde nettopp lyttet på radio gjemt i klesskapet. De kom 3 mann godt bevæpnet. På Misjonshotellet ble jeg stilt overfor gestaposjef Besken¹ til forhør. Jeg holdt fast på at jeg ikke kjente til forholdet da hytta av meg var utleid til Knut Brodkorb Danielsen til heimebrenning. Knubb og skubb av Rinnan og med revolveren i magen sa Besken til slutt stopp. Jeg ble da ført til Vollan fengsel sammen med bonden Løkstad (som senere ble satt fri).»

-
1. Gestaposjef Besken var SS-Oberscharführer Eduard Boesten, en brutal og fryktet forhørsleder.

Otto ble utsatt for «skjerpet forhør» i Gestapos lokaler i Misjonshotellet i Trondheim. Forhøret gjaldt også en sak på Zion pleiehjem; en episode Otto var uvitende om. Medlemmer av Rinnanbanden hadde holdt Zion pleiehjem under oppsyn i lengre tid. En mørk høstkveld i 1943 ble det sett en person inntullet i et laken løpe fra ett hus til et annet. Hvem var det? Først etter frigjøringen fikk Otto vite at det hadde vært en av pasientene som i stedet for å kle på seg yttertøy, brukte sengetøy.

Flere fanger hadde det gamle krets-fengslet på Vollan som midlertidig opp-

Vollan fengsel 1950 sett fra Klostergata. Foto: Schrøderarkivet - Trøndelag folkemuseum.

holdssted. Fordi Vollan og andre fengsler ble overfylt, ble det i november 1941 opprettet en fangeleir på Falstad i Ekne i Skogn. Dit ble de fleste dømte fra Trondheim og Trøndelag sendt. Her ble flere fanger henrettet.

Otto forteller: «På celle nr. 17 satt en kar i mørket og tvinnet fingrene. Det var Gunnar Karlgaard fra Levanger. Da jeg slo ned køyesengen (som skal være oppslått på veggen om dagen) hadde madrassen en blodkake som var befengt med lopper, sov på gulvet de første netter til jeg fikk ryddet unna en del. Gunnar ble skiftet ut etter noen dager med en orkdaling som hadde sine 2 brødre i cellen ved siden av. Disse to var lovet å slippe henrettelse såframt de tilsto. De ble sendt til Tyskland og omkom. Min

cellekamerat fikk nå bedre behandling og kom på loftet hvor det ikke var celler. Jeg ble nå alene og krabbet ofte opp til et lite vindu oppe ved taket hvor en fikk overvære straffer av fanger. I cellene på skrå overfor meg satt 9 fanger som en dag ble ført ut lenket for å skytes. Den ene kjente jeg igjen, Wullum, som var med i hyttegjengen.»

Fange nr. 1530 i Falstad fangeleir

Den 14. desember 1943 ble Otto transportert fra Vollan til Falstad leir og fikk fangenummer 1530.

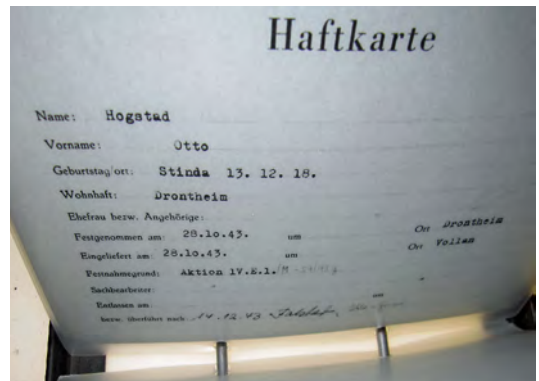
«Der ble jeg beordret til å arbeide ved kommandantboligen med å mure 3 peiser og legge murgulv. Jeg hadde jugo-

Modell av Falstad fangeleir i Skogn. Leiren ble opprettet i 1941 av de tyske okkupasjonsmyndigheter og var beregnet på fanger fra det nordenfjeldske Norge. Leiren tjente hovedsakelig som transittleir for fanger som skulle til Grini fangeleir ved Oslo eller til Tyskland. På det meste var det over 500 fanger på Falstad. Foto: Olav Hogstad.

slaver til hjelp. De stjal en kråke fra tyskernes kråkefangstbur. Den ble ribbet og stekt over bål i kjelleren. Jeg fikk også smake. Straffeekstersisen kom en dag i regnvær hvor åling på bakken var en del. For ikke å bli bløt krabbet jeg en gang på albuer og tær, men da hoppet en soldat på meg så søla skvatt. Vi berget som regel for skader.»

Fra brev hjem til Zion, datert 17. januar 1944: «Fortsetter med det jeg sluttet med da jeg var hjemme, nemlig peismuring, og svinger murskjeen hver dag. Unntatt litt bronkittoste er det ingen ting som står på.»

Fangeprotokoll. Falstad. Foto: Olav Hogstad.

Fra brev hjem, mars 1944: «Har mottatt lær, hodepute og pak. fra Asbj. Takk så meget... Vår lege visste hvem som skulle sendes til Tyskland via Grini, så vi fikk og ble anmodet om å drikke tran. Vi hørte skudd om natten og gikk ut fra at det

Rettersted i Falstadskogen. Foto: Olav Hogstad.

var fra henrettelsesstedet i Falstadskogen...Jeg ante at noe var på trappene da den tyske leirkommandanten besøkte meg og rakte frem tobakk og sigaretter under mitt arbeid med å mure kjeller-gulv. Gulvet ble ikke ferdig og ingen tobakk.»

Grini fangeleir

Den 9. mai 1944 ble Otto og noen andre fanger sendt til Trondheim i lasterommet på en båt. Deretter gikk ferden med jernbane til Oslo og busser videre til Grini fangeleir i Bærum. Leiren ble fra 1941 brukt til oppbevaring av politiske fanger brakt inn fra hele landet. Inntil freden i 1945 ble totalt 19247 fanger registrert i leiren, av disse ble 3402 deportert til fengsler og konsentrasjonsleire i Tyskland og tyskokkuperte områder.

Otto forteller: «På Grini ble jeg satt til murarbeid som ble kortvarig. Først skulle jeg sjekke portalinnkjøringsøyler som var murt i naturstein, men der ble jeg sparket fra for stygt arbeid. Så ble jeg satt til å føre opp en mur for Revier (sykebrakke). Blant håndlangerne var trondhjems mannen Odd Sagør som bar en og en murstein, mens jeg somlet og murte. Det ble slutt også på den jobben etter en arbeidstid på ca. 4-5 dager under tyskernes daglige raseri. Vår arbeidsleder, en norsk major, ba oss tynt om ikke å være slemme, men det hjalp ikke. Ikke lang tid etter ble han sendt til Tyskland. Jeg ble deretter overført til et brakkeverksted som snekkerreparatør. Vi var 5 mann som holdt sammen på et av rommene i denne brakka, og vi utførte for det meste små graverte pyntegjenstander som vi skulle ha med hjem og på

bestilling fra andre. Som betaling fikk vi som regel en smak på tobakk og skrå som fanger med høyere rang fikk smuglet inn. Også soldater fra Østerrike hjalp til. Vi demonterte veggbord under et vindu til løse bord hvor vi gjemte våre saker... Den tyske leirkommandanten Kunze¹ smatt dagen lang bak et brakkehjørne og tok seg en sup. Han var vi plaget av for han var aldri edru. En gang jeg ikke var oppmerksom på ham og ikke hilste, ble jeg tatt sammen med russerfanger og ført til en plass for straffeekseris. Jeg skadet det høyre kne og fikk betennelse, ble lagt på sykebrakka under tilsyn av en Trondheimslege som førte en slange inn i kneet så materien rant ut. Legens mening var en stiv fot, men det skjedde heldigvis ikke».

«En natt hørte jeg opprop som jeg til slutt oppfattet var mitt fangenr. 10889. Da trodde jeg min siste time var kommet. To tyskere førte meg til hovedbygningen inn på et legekantor hvor en engelsk flyger var spent på vippebord med hodet ned i 45 graders vinkel. Legen visket om samarbeid. Jeg skulle gi ½ liter blod til den hardt sårede. Legen somlet og slapp glasset i gulvet og knustes. Tyskvaktene raste og legene hvisket vi må tappe mer og du skal få en ½ flaske tran. Somlingen medførte at soldaten vandret. Jeg ble deretter ført

-
1. Otto satt på en avdeling sammen med fanger som ventet på transport til Tyskland. Denne avdelingen var ledet av Walter Kunze, en brutal og hatet vokter.

tilbake og tranen ble like fordelt med oss 5 i fangegjengen... Vi vekslet med fanger mellom brakkene før dører og vinduslemmer ble låst, slik at antallet alltid stemte med opptellingen. Francis Bull, Odd Nansen, Otto Nielsen og fiolinist Robert Andersen underholdt oss med historier og musikk og skapte ro og glede... Det er vanskelig å huske navn, men herrer innen Røde Kors, advokater m.m. som fikk poteter, kom med skrellet til meg via advokat Ivar Lynum som var med i 5-mannsgjengen. Jeg stekte skrellelommer til dem og fikk uttygget skråtobakk som vi tørket, rullet i dopapir og røkte.»

«Vi hadde triste stunder. Jeg husker 15 dødsdømte som var i hovedbygget, andre etasje, dømt for planlagt reise til England. Kvelden før henrettelsen sang de «Vår Gud han er så fast en borg». De knakket på rutene og ba oss sende hilser. Ved slike anledninger lot de tyske oss være i fred.»

Fra brev til Sigfrid, mai 1944: «Jeg har det veldig bra og humøret er ikke å klage over, selv om tobakksnøden ofte er prekær. Går fremover med både eksemen og bronkitten. Forsøk å få tak i skråtob. Til blanding, sukret vikingmelk i små bokser (brukes som pålegg), send også med litt farin nu og da hvis dere kan unnvære, samt noen brødmerker.»

Fra brev til Sigfrid, datert 13. juni 1944: «Alt står vel til etter forholdene og Tysklandsreisen er utsatt på ubestemt tid.»

Falstad var 100% bedre, her er en merket med gult og må holde seg innenfor et vist område så korrespondanse med Zion er håpløst. Har jumpet ned en 5-6 kg på 1 mnd. og mere følger. Lir daglig av hunger så dere må snarest sende litt smør, ost og sukker. Send også med tranperler.»

Fra brev, datert 2. juli 1944: «Hallo dere der hjemme. Sitter i køyen søndag kveld, her er nu et veldig røre i vår barakke, for nu i kveld går det igjen en sending til Tyskland. Vi håper at dette må bli den siste, for i neste kan også jeg ryke med. Her er ikke greit å være, har aldri lengtet så efter slutten som nu, men det er en trøst at vi er mange i samme båt. Min sak er nu avsluttet og (undertegnet). Nidarosaksjon – medvirket i illegal virksomhet. Som dere kanskje vet er vi merket med gul trekant både for og bak¹. Meningen er at vi alle skal over dammen og hver gang det er opprop står en med spente nerver. Er frisk og ved godt mot unntatt en veldig slapphet som plager oss, har vanskelig å dra med oss bena og er aldri mett. Føler meg straks bedre nu da jeg fikk litt fettstoff...Har mottatt en ryggsekk med div. samt en

-
1. Gul trekant. Fanger med gul trekant på bryst og rygg var dødsdømte NN-fanger (Nacht und Nebel; natt og tåke) som skulle tilintetgjøres gjennom hardt arbeid. De ble isolert i en egen brakke inne i leiren og strengt overvåket. De fikk ikke holde kontakt med familiene sine, og familiene fikk ikke vite noe om dem.

velsignet tranflaske (som går igjennom når klær følger) og en snadde med tobakk i (um-um). Mottok den 24-6 1,5 esk. røketobakk, en sardiner og ¼ kg smør samt litt Erbes. Det er vanskelig å få inn ting her i leiren og ca. 50% kommer oss ikke i hende (en del aldri, blir stjålet).»

«Her er røketillatelse og kvoten er 25 gram pr. 38 dag, men vi gule får ikke adgang til kantinen. En røk her virker som et måltid mat mot slappheten... Lengter hver dag å få en liten hilsen og pak. Var helt forstyrret da jeg fikk tob. etc. Falstad kan sammenlignes som et hvilehjem i forhold til dette.»

«Leiren hadde en sørgedag, her forleiden mistet vi en kamerat på en ualminnelig måte, han var prest og døde efter 1 times straffeeksersis. Her dåner ofte mange og må bæres bort, av forskjellige grunder.

Men ikke noe tar motet fra oss, vi er helt immun mot terror og alt glir sin gang. Driver også her på med mitt arbeid, men dog lite hver dag, for her spares på krefter i forhold til maten....Håper at dere får denne hilsen fra meg. Det sies at her er inntrådt 5 ukers besøksforbud. Været har været surt med meget regn og få solskinnsdager, ingen minnes slikt vær noen sommer....Helt forstyrret mottok i kveld 1 røketob./snus 1 rull skrå + sukker, Takk ».

Fra brev, datert 3. juli 1944: «*Alt er et veldig røre med stadige opprop. Noen ble allerede sendt i natt. Kl. 4 ble hele sendingen avblåst, grunn? Er nå alle samlet og en veldig jubel for vi tror nå at all sending er slutt. (Men sorg: 4 på vår barakke + 3 andre fikk i dag dødsdom.)*»

Fra brev til broren Arne, datert 8. juli 1944: «*Sender dere en liten hilsen, samt om du vil besørge en hilsen for en av mine kamerater som i all hast den 6. ble sent til utlandet. Hans fader var ansatt som kasserer i Nordfj. Kreditbank (nå på Falstad). Kjell Uhlin Hansen var ikke for tur til sendingen, men da det manglet 2 mann meldte han seg på. Han var i og hadde et godt humør, tok alt lett, og arbeidet i bygg og anleggskomp. som meg i det fri. Oppsøk hans moder som bor hos sin søster... Driver guttene og arbeider for meg ennå? Hils dem så meget, vi skal nok ta dette igjen.*»

Kjell Uhlin Hansen ble overført til Sachsenhausen 6. juli 1944 og satt der til freden.

Fra brev til sin søster Olga, datert 1. august 1944: «*Har kommet meg til også her...Føler meg helt frisk og kvikk takket være det lille jeg har fått tak i av det tilsendte. Det siste fra dere var cig.stumper, tran etc som kom veldig godt med...Jeg har nå byttet arbeidssted ca. 14 d. og sitter nå på et materiallager mens jeg kroter ned dette.*»

«*Den 24/7 gikk en sending av mine kamerater, og i dag er påny oppropt en del; men kun få av gule.*»

«*Denne beskjed må overbringes straks: I sending den 24/7 blev Oscar Kollien og Torbjørn Rygg med. De var i godt humør, særlig da de fikk reise i lag. Det ble samlet inn både tob. hermetikk og mat til dem så de har litt reserve en tid. Skulle hilse deres familier hjertelig, med et snarlig gjensyn og at optimismen og formen deres var i god orden.*»

Fra brev, august (?) 1944: «*Kjære mamma! Fikk nå i dag tak i adr.avis. den 28/7 og ser med sorg at pappa er gått til hvile. Jeg har ikke vært meg selv her noen dager, det har vært noe som har tyngt, en forutanelse på noe som måtte komme. Trodde selv det skulle være en Tysklandstur, men det var et tyngre løft som måtte taes da jeg nå så annonsen.*»

Fra brev til Arne, datert 26. august 1944: «*Hvis dere har skrevet så har ikke jeg hørt noe fra dere siden jeg kom hit. Da det ikke har vært Tyskl.sending siden sist jeg skrev, så er her nå veldig overfylt, og når neste sending blir vites ikke, vi håper at det er slutt. For tiden er det en streng disiplin i leiren med avstraffelser hele dagen og hvor en så kikker ser mann en av oss i ferd med knebøining, pumpen, hyppsen, krypen, hinleggen eller flyr rundt; men som vi blunker og trekker på smilet selv om der utdeles ørtæver og div...Dere må forsøke å sende meg en nulpakke med et sett ullundertøy,*

et par lugger, sort og grått stoppegarn, et stk. hjemkoktsåpe samt en hl.flk.tran. Jeg er for øvrig frisk og har det etter forholdende bra, en vender seg til alt og tiden går bra enda selv om vi nå har fått lengre arbeidsdag og må arbeide søndag til kl 1. Send snus og skrå samt litt tran og litt sukker, smør og havregryn.»

Fra brev til moren, datert 18. oktober 1944:

«Kjære mamma!

Jeg forsøker å sende dere en hilsen, og da dere ikke har hørt fra mig på lenge, skyldes det en streng kontroll. Har motatt 2-0 pakker, en med undertøy, såpe, garn etc + en god tran som er sterkt rasjonert, den andre en hodepute, trekk og håndklær, og det ser ut som det har vært en tran, men det har de Tyske tatt denne gang... Brevforbudet er opphevet og dere må skrive straks så en kan få høre om alt er som vanlig... Selv om vi gule ikke har tillatelse, forsøker jeg (med held for mange) å sende dere et formularbrev som dere må svare på straks før det igjen blir forbud. Vi har få linjer å skrive på, men dere kan klemme i vei med flere ark. Send meg et par ullvanter og tran som jeg håper å få samt barberblader og fotkluter, send også med Kreolakt Naf medisin og vedlegg en lapp at tran og medisin er for bronkitten. Vi tørner ut kl. 5 morgen og siste appell er kl. ½ 10 kveld, en lang dag. Og ofte går det over timen i dette sure været hvor vi må stå oppstilt.

Har nå innarbeid på snekkerverkstedet og er sunn og frisk, unntatt den leie krimhosten, som er jengs her... Håper at du og dine er friske på Zion og at dere får det til å gli over med maten som efter hva vi hører begynner å bli prekær. Har ikke hørt fra dere siden jeg kom hit, så jeg lengter efter et ord, for jeg vet jo ikke hvorledes dere har det.

Det må ikke sendes mer til meg ad omvei, for det kommer ikke noe meg i hende. Her kan en ikke stole på noen, her stjeles og undastikkes så det er en gru, og en og hver må kjempe for sin egen eksistens ser det ut til... Her er veldig fullt nå og det kommer stadig nye så belegget er nå over 400, og sending har ikke foregått siden 8/9 da denne båt blev minesprengt og våre kamerater fikk den lenge lengtede frihet og ro, men på en annen måte ¹.

Alt ruller og går, og ingen ting tar på en, hva som enn hender og har hendt, unntatt at jeg må kjempe med en oppfarende hissighet og bitterhet som jeg lar gå ut over andre, men forsøker etterpå å dekke over det, det er så ergerlig og tungt. Sitter nå bak en bordstabel og kroter

-
1. DS «Westphalen» var et tysk tropptransportskip som ofte hadde med norske fanger på returen til Tyskland. Den 8. september 1944 gikk skipet på en drivmine utenfor Gøteborg. Båten hadde bl.a. 50 norske politiske fanger som skulle sendes til konsentrasjonsleir i Tyskland. Bare 5 av dem ble reddet..

dette ned i en fart. Maten har i det siste vært bedre og slappheten har nå for det meste dratt sin vei, foreløpig. Sitter og spikker på forskjellige ting med follekniven i ledige stunder og det håper jeg å få med hjem når den dag kommer. Hils alle fra meg og si at vi snart skal samles på Zion. Skriv straks og dere må leve vell. Otto.»

Fra brev til Arne, datert 31. oktober 1944: «Jeg ligger nå på sykebarakken revier.¹ Har fått betennelse i høyre kne og blev båret opp til legen. I går kveld ble det foretatt en operasjon og nå ligger jeg med en gummislange tredd under kneet for drenasje av materie. Skal foreløpig være i ro i 2 uker i sengen. Legen sier at årsaken må være støt eller for mye kneliggning, men fare er det ikke. Min årssdag feiret jeg (med stiv fot) og 6 innbudte på materiallageret med 6 l. blomstersuppe og 14 poteter som vi ad forskjellige veier har orget, og som vi etter appellen smuglet med oss og fortærte, samt 2 pipestopp mahuni som gikk rundt. Festen varte ca 45 min.

1. Revier, Krankenrevier, «sykestue» i konsentrasjonsleir. Bare de mest syke ble sendt til dit. De som simulerte ble skutt. Overføringen ga vanligvis lite håp om å overleve; selv om legene (som selv oftest var fanger) var kvalifiserte, var hjelpemidlene få og medisiner fantes knapt.

HOGSTAD, Otto Anæus, murer, Trondheim, S-Trl., f. 13-12-08. Arr. 28-10-43, ovf. Vollan, ovf. Grini ank. 08-05-44 (f.nr. 10889), til freden.

Oppført i Kristian Ottosens bok *Nordmenn i fangenskap 1940-1945* som murer fra Trondheim. Han ble arrestert og overført til Vollan 28.10.43. Deretter ble han overført til Falstad, hvor han ankom 14.12.43 (fangenummer 1530), før han så ble overført til Grini hvor han ankom 08.05.44 (fangenummer 10889). Han satt på Grini til freden.

1-11. Mottok i kveld pakke fra dere, men nå gir vi opp: der var ingen tran og medisiner. Snakket med legen om hjelp til å få ut noe, men han kan ikke gjøre noe, men et gode er at alt går til de syke, for her er nå meget sykdom, og lungebetennelse er det daglig, få døde.

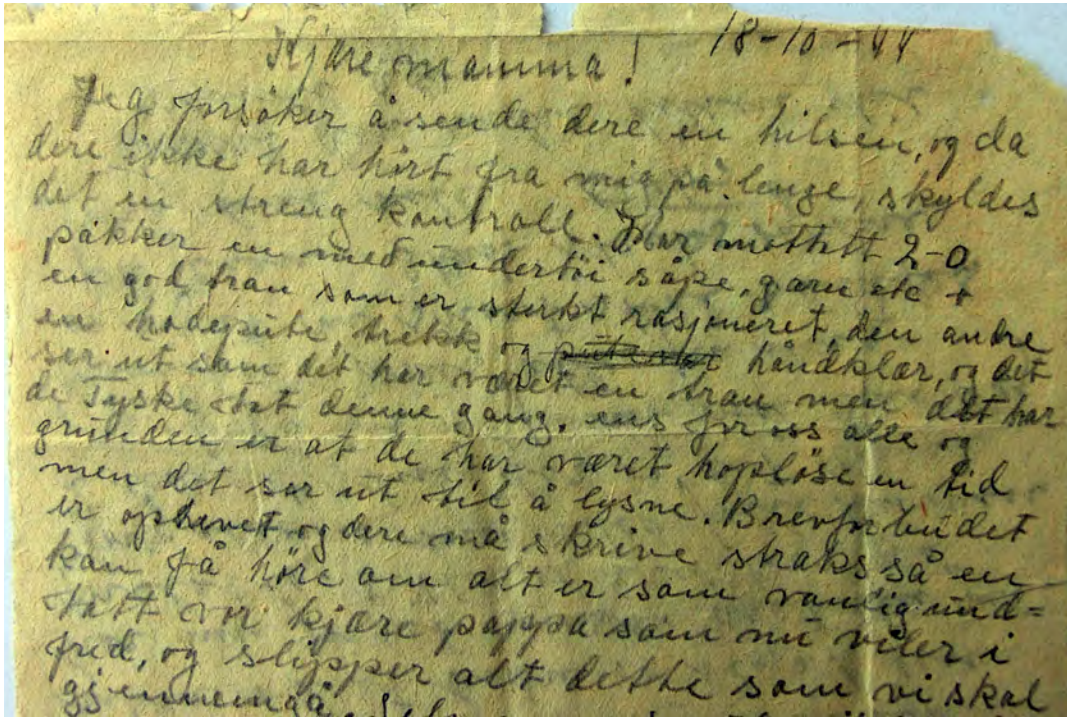
Alt er ellers bare bra og hjemreisen er snart forestående.

2-11 Har i dag vært til lege og tatt ut slangen, og han sa det så bra ut bare det ikke kom til komplikasjoner. Han kikker om meg stadig for å se om feberen holder seg nede, han er på en måte redd for at det skal gå galt da såret er inne ved leddet.»

Fra brev til moren, sensurert, datert 10. november 1944:

Fra: Otto Hogstad, 10-11 1944, Nr. 10889 Til: Fru Anne Hogstad, Laderuten Brøsetflaten, Trondheim.

Kjære mamma! Har nå fått tillatelse til å sende dere en hilsen, og venter svar snarest. Har nå ligget på sykestuen i 14

Del av et brev skrevet på toalett-papir og smuglet ut fra Grini, datert 18. oktober 1944.

dag. med betennelse i høyre kne, er operert; men det tar tid ser det ut til for det er dårlig med grohold. Jeg har det ellers etter forholdene bra og føler meg vell. Her nede har vi hatt en sur høst og mye regn, i går falt det litt sne og i natt hadde vi 3 kuldegr., men det er ingen vinter enda. Nå mens jeg ligger her får tankene ofte lov å reise en tur til Zion, og i fantasien er jeg ofte hjemme sammen med dere, selv om jeg sover eller er våken, og da er det bare sol og glede. Er spent på hvorledes alt går med dere, og alt maset med pasienter og kosten, samt om mine karer er i virke, det skal bli en rar dag og treffe dere igjen alle sammen; men

den kommer nok, og du må ha krefter til å holde ut mamma til all elendighet er slutt. Det er ikke så greit å skrive da jeg ligger på rygg. Lev vell du mamma og hils alle fra Otto.»

Fra brev til søsteren Olga, datert 14. november 1944: «Tenk, mottok i går kveld hilsen fra deg og Ashj. datert den 18/9 samt en esk. Mahuni.¹ Vedkommende som brakte den var en grei og ærlig kar, og han har dratt på dette i lengere tid grundet dårlig mrk. og han trodde at mer skulle følge, og hvis så er skal dere få høre fra meg. Jeg ble så glad at søvn var det ikke rart med i natt, sov ca 2 tim.

og da drømte jeg at jeg var sammen med dere, og som vi røykte, spiste smør og havregryn. Dette var bare mrk. O.H. og det blant så mange her, så dere kan tenke resten selv. Senere når det sendes, merk alle ting Otto H. samt det hele nummeret mitt. Dette var nu den første hilsen hjemme fra jeg har fått hernede. Denne esk. + en rull som jeg fikk for ca. 6 uker siden er alt jeg har mottatt siden ca. juli mnd. men nu ser det lysere ut.

Dere har ikke noe å være bange for med å sende en hilsen eller div. ting på den måte, for her utvises stor forsiktighet. Har da ikke mottatt det Asbj. nevner å ha sent med deg nedover, men håper inderlig å få en del av alt det lekke hun har sent, bare det ikke som så meget av det øvrige har gått i andres maver, dette må hun forsøke å få oppklart, det må være en feil med merkingen eller også har disse uærlige, som det er nok av her, fått tak i det, jeg gremmer meg mange ganger over alt det gode hun har sent og som sikkert er tatt, for jeg har ikke sett annet en det som er nevnt i mine brev. Jeg beundrer han som kom med dette og fant meg tilslutt på Revier, var selv helt tob.lens og da han fikk en del smilte han

og håpet å få mere å overbringe da han har funnet den mystiske O.H.

Da jeg har vært gul i 6 mnd her, fikk jeg for en uke siden skrivetillatelse og sendte dere et brev som jeg håpet gikk i gjennom. Dere må svare, har ikke noe å si om brevene er korte eller lange. Send heller flere, for et par må da gå i gjennom.

Her i køien får jeg anledning til å dra meg ennu en ukes tid, for det har gått veldig fint med benet i det siste, og jeg er nu oppe og går litt. Han som jeg sender hilsen sammen med er en grei kar. Han renner rundt i leiren og orger tob. og lesestoff til meg, og selv om her er strengt for besøkende så lurar han seg inn med ivrigt ansikt og duggende briller på nesetippen. Den tid vi har vært her har vi holdt sammen og delt det vi har fått tak i, eller orget, og vi prater om den dag vi skal danse pols rundt det elektriske gjerdet. Det som er mest prekært og slår så mange i bakken er mangel på fettstoff. Det var leit at tranen kom bort, men den utdeles til de fanger som er mest nedfor, en skje pr. dag, og det er et gode. Jeg har ennå igjen en kaffekopp med tran (av den jeg fikk sammen med undertøyet) som er blitt spart for ev. reise, men nu mens jeg ligger her lar jeg den gå for samtidig og ta en kur. Det var ikke noe rart at hodeputen var vanskelig å få inn for den var jo full av ben og alskens rare greier, jeg sprettet den opp og lette så fjøra føk, men nei. Dere får snart tilsendt kort over varer som vi får motta til

-
1. «Mahuni». Etter okkupasjonen ble Norge robbet for importvarer, bl.a. tobakk. Erstatningen ble først og fremst «Norsk heimavla» samt «Mahuni» som av importør og tobakkshandler Sørensen ble beskrevet som «En stinkende tobakk av simpleste sort.»

jul. Den skal være 2 kg. og innh. er vist følgende: 50 gr. røketob. skrå eller cig. samt smør (fettstoff) havregryn og sukker. En må nesten være forberedt på å være her i julen, og pak. skal være inn-sent mellom 5 og 20 desember. Gjør så på følgende måte: send en pk. som er her ca 5 desb. og den må gjøres ekstra. Tob. burde været oppkarvet til skrå (som røketob.) nedlagt i en eske Mahuni, samt ca. 1 kg havregryn tilsatt sukker, smør og flek og en pose sukker. Havregryn er jo det en i vekt får mest av. Så sender dere en henimot den 20. som ikke behøver å være så ekstra. På den måte kan en få to, og det har gått fint her når det har været pk. tillatelse, sist var påske. Men var det god tob. så hendte det at dem byttet den ut med dårlig eller cig. Derfor bruk en mahunieske og kleb igjen. På kortet står det nok hva som kan sendes, har ennå ikke sett det. Det kan nå bli forandring med både pakketillatelsen og krigen, men jeg ville heller sitte her ennå et ½ år, enn at vi skal gjennomgå invasjon og få vårt land herjet så måske både byen og Zion er borte når jeg kommer hjem. Vi får håpe og tro at vi er sammen i julen, og mamma må du la få en kjærlig hilsen, med at jeg har det meget bedre end det dere utenfor tror, og jeg lærer og sloss med mine sorger så fint, at dere ikke må ha noen bekymringer, for dette gå så bra så.

Du var uheldig med besøket ditt, men når det ikke ble på Victoria så kan det være det samme, og jeg håper dere fikk

en fin tur så skuffelsen ikke ble så stor. Hvordan er det med hytten, er spent, for jeg har gjemt litt godt der som jeg håper ikke er oppdaget, samt en pose god tob.

Har Arne spikret for lemmene eller har den vært i bruk? Har fått høre at inventaret i hytten er flyttet over i en annen der oppe, så kanskje vi kan få en del tilbake.

Her ligger til stadighet mange med mavesjau og har feber for å ha spist ting de på en måte har fått tak i, for fet og kraftige saker, får collik, hård og bløt mave, hovner opp i fjeset, ynker sig og står i, men det går over på ca 3 dag. og da må de ut for at nye skal få plass. Mange er dårlige av kosten og en del har spist for meget avfall som også er på det strengeste forbudt. Jeg for min del har alltid været i fin form og ingen nevneverdige plager. Hils Olaf med at han må bare klemme på og få i arb. og er det vondt med materialer så forsøk å ta en tur inn-

Julehilsen til sin bror Lyder. «Gledelig Jul og godt nyttår. Her ser dere en kar i straffeeksersis der hvor sølen er som verst, men det kvikker bare på humøret.»

om Betongbygg, og hils fra meg, si at jeg har snakket med et langt rækel som går her og som heter Sti----. Han må så hilse gutta med at jeg kommer snart hjem selv nå for å forsøke å slå disse jobbefirmaer ut.

Ligger på rygg i en underkøye og kroter dette og nu blir det så megen ståk her for dem venter å få utdelt en brøds kalk for en dag. Kl. er 5 eftm.

Ha det bra alle sammen og på gjensyn.

Otto.»

Fra brev til moren, datert 18. februar 1945:

«Kjære mamma! Søndag 18/2-45

Overbringeren av dette, fru L.s mann, har tilbydd meg å (låne) være behjelpelig med ting som dere mangler og sårt trenger, hvis vedkommende har og kan unnvære det. Legg det frem for fru L., og

hun strekker seg sikkert så langt råd er. Den dagen opprinner nå snart, at jeg er hjemme, og da skal vi i en fart rette oss på benene igjen. Vær ikke engstelig for å låne hvis mine kr. er oppbrukte, for jeg hører jo ingen ting om stillingen dere kan være i. Vi har det nok meget bedre enn dere hva mat og kampen for tilværelsen angår, unntatt den leie piggtråden; men etter 16 mnd. opphold som jeg nå snart har, så trives jeg ikke den foruten, og Myrvik får nok sette opp en lignende i kutrøa, som jeg får kose mig i, og ikke vantrives når foten settes på Zion. Jeg for min del har det bare vel, og har en god kamerat i L., han holder ut med meg selv om jeg er kvass og irriterende mang en gang, og da sier han at: vær snill nå Otto så skal du få smake av pakken min når den kommer. Vi orger mat og tob. for å hjelpe på rasjonen. Vi er forøvrig en fast klikk på 8 mann som laver oss litt ekstra mat samt mikser og koker grøt av det vi får utlevert om kvel-

Grini fangeleir. Den siste appell på frigjøringsdagen 8. mai 1945. Ved krigens slutt var det nesten 5500 fanger på Grini, hvorav 600 var kvinner. Foto: Fanny Wikborg, Oslo Museum.

dene på et materiallager hvor jeg jobber.

Hvis eventuell O-pak. sendes, så vedlegg et brød oppskåret samt et lite stykke flesk etc (1/4 kg) for det smetter som regel gjennom, samt søtningsstoff viss finnes, men vedlegg ikke hilsen. Må nå slutte av, det er ikke så rare forhold å skrive i her, så brevet blir deretter. Lev vel alle og på snarlig gjensyn.

Her skal vi reise hjem hver uke. Vennlig hilsen fra deres Otto.»

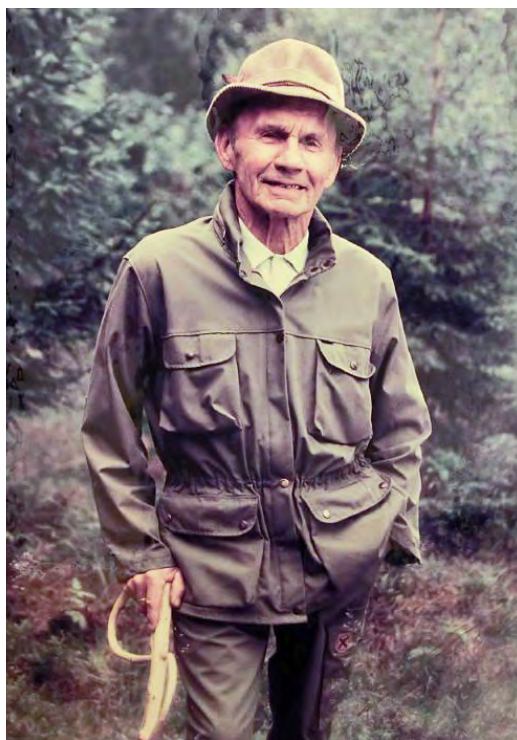
Grini, siste appell 8. mai 1945

Otto forteller: «Den siste appelloppstillingen var også fangene fra Akershus og Møllergata 19 samlet på Grini, og da var vi 6000 mann. Fastboende var vi ca. 3-4000 mann. Dagene ble lange ved å gå og vente på hjemreisen, men vi spiste godt av Røde Kors-pakkene, noe som bevirket magetrøbbel.»

«Ivar Lynum og jeg reiste på samme buss til Oslo og besøkte foreldrene til min svoger Olaf. Disse formidlet kontakt for oss til dem hjemme. Vi overleverte dem en del Røde Kors-pakker som takk. Turen hjem med tog var som 17. mai hele veien. I Trondheim gikk vi gjennom rekker av oppmøtte. Trikken til Singsaker var gratis.»

Tida etter 1945

I 1946 startet Otto firmaet «Murestad» sammen med to kolleger, men gikk ut av

Otto Hogstad kjente Bymarka godt, og som pensjonist var han blant de mest aktive i Bymarkas Venner. Foto: privat.

dette firmaet i 1959 og bygde opp sin egen virksomhet, Trondheim Mørtelverk A/S, som da var den eneste av sitt slag nordenfjells.

Otto hadde en rekke tillitsverv; bl.a. som styremedlem i Trondhjems Murmesterlaug, formann i bedømmelseskomiteen for murersvenneprøven, og var mye benyttet som takstmann. Han var et aktivt friluftsmenneske og var med i Bymarkas Venner i godt over 20 år. Som pensjonist var han en ildsjel for å få eldre til å ta Idrettsmerket.

Otto døde 11. august 1993 etter en arbeidsulykke, nær 85 år gammel.

Takk til Ola Hogstad for lån av bilder.

Kilder

Flyum, Ola & Slettebak Wangen, Stein: *Rinnans testamente*. Aschehoug, Oslo, 2007.

Gjems-Onstad, Erik: *LARK Milorg i Trøndelag 1940-1945*. Midt-Norge Forlag, 1990.

Hogstad, Olav: "Historien om Zion sykehjem". *Årbok for Strinda historielag*, 2002.

Hogstad, Otto: *Et tilbakeblikk etter fore-spørsel fra Ole Anders*, 20. 5. 1991.

Hogstad, Otto: *Brev fra Falstad og lapper smuglet ut fra Grini*.

Lind, Ivar: *Kvinnene i Rinnanbanden*. Samlaget, Oslo, 2001.

Ottosen, Kristian: *Nordmenn i fangenskap 1940-1945*. Universitetsforlaget, 1995.

Rein, Roger: "Krigsvåren. Episoder og mennesker fra krigen i Nord-Trøndelag 1940". *Namdal Arbeiderblad*, 1990.

Samtaler med Otto.

WikiStrinda; flere oppslag.

Olav Hogstad, f. 1937, er professor emeritus i zoologi ved NTNU.

Peismuring.
Foto: Olav Hogstad. 8. september 1962.